

Η ΑΡΓΟΠΟΡΗΜΕΝΗ ΑΝΑΣΤΑΣΗ

Ἡ ἄνοιξη εἶχε μπῆ. Ἡ Θράκη δάκαικη ντυμένη στίς ἀνοιξι-
τικές της ὠμορφιές. Οἱ κάμποι της θαυμαστοὶ καὶ καταπράσινοι καὶ
τὰ βουνὰ της μυρωμένα. Τὰ ποτάμια της ἀπὸ τὸν Ἐβρο ὡς τὰ παρα-
μικρὰ της ρέματα κατέβαζαν ὄλα νερὰ ἀπὸ τὰ χιονισμένα βουνὰ
πολλὰ καὶ χύνοντάς τα στὸ Αἶγαίο, τραγουδοῦσαν τὸ τραγούδι τους:

«Ἐρχεται ἡ Πασκαλιά ἀνθοστεφανωμένη καὶ λουλουδοπλημμυ-
ρισμένη. Καὶ μεῖς πᾶμε τὰ χαιρετίσματα τῶν κάμπων πού περνᾶμε,
στὰ κατάργυρα ἀκρογιάλια, στὰ ὄμορφα περιγιάλια τῆς θάλασσας
τῆς Μαρώνας καὶ τῆς ἑξακουστῆς Αἶνος.

»Μεῖς τ'ἀθάνατα ποτάμια, πού ζώνουμε τοὺς κάμπους καὶ
λασπώνουμε τὴ γῆς, στὸ μακρυνὸ ταξίδι μας. Τὸ μελίσι σκόρπισε
καὶ πετὰ ἀπὸ ροδοκινιά σὲ μυγδαλιά νὰ ρουφήξει χυμό, καὶ τὸ μετα-
ξοπούλι—τὸ σκουλίκι θρέφεται στῆς μουριάς τὸ φύλλο. Εἶναι ἀμέ-
τρητα ὡσάν τὴν ἄμμο τῆς θάλασσας τὰ χρόνια μας, πού ἀδιάκοπα
διαβαίνοντας τὴ Θράκη χύνουμε τὰ νερὰ μας νὰ χορτάσει ἡ θάλασσα.»

Χαρὰ Θεοῦ παντοῦ. Οἱ πολίτες, τὰ παλιὰ τὰ κάστρα, οἱ ρε-
ματιές, τὰ δάση, οἱ βουνοπλαγιές, οἱ κάμποι, τὰ χωριά, ὄλα, ὄλα
χαίρονται. Οἱ ἀγελαδάρηδες ὀδηγοῦν τὰ κοπάδια—τις ἀγελαριές
—μέσα στὰ τρισπόθητα λιβάδια, στὴ χαρὰ τοῦ πράσινου.

Χαίρεται καὶ τὸ Σκούπελο,—τὸ Ἑλληνοχωρὶ σκαρφαλωμένο
στὴν πλαγιά τοῦ ἱστορικοῦ καλὲ—τοῦ παλιοῦ βυζαντινοῦ φρούριου.
Ἐνα χωριὸ μεγάλο, πού ἡ μοῖρα τῶστησε κατάντικρυ στὸ ἔγβα τοῦ
ἡλίου καὶ τὸ νοιώθει ἀπλωμένο σάν ἄσπρη προβιά στὸν ἥλιο νὰ
λαμποκοπᾷ ἀπὸ μακρυὰ, βουτηγμένο θαρρεῖς στὸν ἀσβέστη, ὄντας
ἀνεβαίνοντας στὸ ψηλὸ δάσος. φτάνεις στὴ δημοσιά, πού φέρνει
στὰ σύνορα.

Ἐδῶ στὸ ἐρειπωμένο φρούριο, πού σώζονται ἀκόμη τὰ χνάρια
μῆς ἱστορίας ματωβαμμένης, πού διαβάζεις, ὑψώνοντας τὸ κεφάλι
κατὰ τοὺς τοίχους τῶν πύργων «Κομνηνὸς Ἀλέξιος», πού πάντα
ἑστάθη ἡ βυζαντινὴ δύναμη μεγάλη, στὰ πρόθυρα τῆς βασιλεύουσας,
ἔδῶ κοίτεται τὸ ἀρχαιόπρεπο χωριὸ, πᾶκόμα οἱ χωριανοὶ τοῦ μιλοῦν,
σάν τοὺς πρόγονούς μας μὲ τὸ πανάρχαιο στρογγυλὸ ἑλληνικὸ
στόμα: «Τὶ ἔπκες; ἔλαχες με, ὃ ἐστὶ» κ.λ.π. Κάθε βράχος καὶ κάθε
σηλιά καὶ κάθε ρουμάνι ἀντιβρᾷ τὰ περασμένα.

Π. Παπαχριστοῦ
: Παναγιώτ
στὴ Θράκη
Ἀθῆναι 1937-8
« Ἀρχὴν ἐπ
θεοῦ καὶ
ἀναπαύσει
ἐλευθερί
θυσαντοῦ
ε. ΔΙ.

Κι' ἀνεβαίνοντας τὸ κάστρο ἀντικρύξεις μὲ τὸ κοφτερό σου μάτι στὴν καθάρια ἀτμόσφαιρα τὰ τζαμιά τῆς Ἀντριανοῦς, ποὺ ἀπλωμένη σὰν πολὺσαρκη Τουρκάλα ἀνάμεσα στὰ τρία τῆς μεγάλα ποτάμια κοιμάται καὶ συχάζει ἢ θορυβεῖ κι' ὀργιάζει.—ἀντικρύξεις λέω νὰ σπαθίζουν τὸν οὐρανὸ πανύψηλα.

Τὸ Πάσκα τὴ χρονιά κείνη ἔπεφτε στίς εἴκοσι μία τ' Ἀπρίλη—τὸν μῆνα τῶν ἀηδονιῶν. Ἰσα, ἴσα μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς ἀνοιξῆς, ποὺ ἀνθοβολοῦσε καὶ μύρωνε τοὺς κάμπους κέδινε καινούργια ζωὴ σ' ὄλα. Τὰ κοπάδια ἔβοσκαν ὄξω στὰ λιβάδια καὶ τάρνια—Θεοῦ εὐλογία—χιλιάδες, μυριάδες πλημμυροῦσαν μὲ τὰ βελάσματά τους τὸν ἀέρα. Πρόσμεναν κι' αὐτά, κατὰ τὸ γραμμένο τους τῆς μέρας, ποὺ τοῦ μακελλάρη τὸ κοφτερό μαχαῖρι θὰ τοὺς ἔχυνε τὸ αἷμα ἀφαιρώντας τους τὴ ζωὴ, γιὰ νὰ χορταστοῦν τὰ στόματα τοῦ κόσμου, ποὺ νηστικός ἀπὸ κρέας, πρόσμενε ὅλη τὴ μακρὴν ἡ σαρακοστὴ νὰ γευτῆ τὸ ἀρνὶ τῆς Πασκαλιάς.

Ὅμως φέτο τὸ Πάσκα εἴταν πρῶτο καὶ δὲν θάτρωγε ἀρνὶ κανεὶς ἀνήμερα, γιὰτὶ μόνο τ' Ἀη-Γιώργη εἴταν χωρεμένο νὰ σφαγῆ τὸ γαλατερό. Τότε νόμιζαν οἱ χωριανοί, πὼς μέστωνε ἀπὴν καλοφαγία τάρνι ἀπὸ κρέας. Τότε, ποὺ τὸ χορτάρι σήκωνε μπόγι καὶ γινότανε θρεφτικὸ καὶ νόστιμο.

Ξημέρωνε λοιπὸν Πασκαλιά καὶ στὸ Σκούπελο, καὶ Μεγασάββατο, ἅγια μέρα, τάρχαντολόγι τοῦ χωριοῦ μέσα στὸ καφενεῖο τοῦ Φώτη, συζητοῦσε τὰ ζητήματα τοῦ χωριοῦ, ποὺ κι' αὐτὸ τόσα εἶχε μαζὶ μὲλο τὸν κόσμο. Κουρασμένοι πλούσιοι καὶ φτωχοὶ ἀπὸ τὴ σκληρὴ δουλειὰ ἔξεκουράζονταν τέτοια μέρα γιὰ νὰ σηκωθοῦν μεσάνυχτα πάλι μὲ τοὺς χαρμόσυνους χτύπους τῆς καμπάνας, νὰ γιορτάσουν τὴν ἀνάσταση.

Ὅσοι εἶχαν παλιοτούφεκα σκουργιασμένα ἢ ἀβτζίδικα ἢ λογιῆς, λογιῆς ντουφέκια, τὰ ξεσκούργιαζαν τὴ μέρα κείνη. Τὰ τοίμαζαν γιὰ νὰ σκορπίσουν στὸν ἀέρα τὴ χαρὰ τῆς ἀνάστασης τὴ νύχτα μὲ τὸ Χριστὸς ἀνέστη καὶ στὴ Δευτερανάσταση, ἀνήμερα Πάσκα κι' ὄλες τίς τρεῖς μέρες τῆς Πασκαλιάς.

Κι' οἱ ἀρχοντάδες μιλοῦσαν καὶ συζητοῦσαν καὶ σχεδίαζαν γιὰ τὰ δίκια τοῦ χωριοῦ καὶ τὰ ἐντερέσα μὲ τὸ μουχτάρι ἀντάμα—τὸν Πάτε—Γιάνν', ποὺ πάντα στὸ χέρι βαστοῦσε τὸ ποτήρι γιομάτο, γιὰ νὰ κατεβάξει τὸ μαυρὸ μπογιασιμὰ κρασί, ποὺ τόσο τάγαποῦσε μὲ τὴ μοναδικὰ εὐκὴ ποῦξαιρε «ἄντε πὲ δεξιά».

Ὁ ἥλιος εἶχε πάρει πιά τὸν κατήφορο καὶ ὁ μεγάλος ἥσκιος τοῦ «καλὲ» πλάκωσε καὶ σκέπασε τὸ χωριό, ποὺ βρισκότανε σὲ μιὰ κί-

(ΤΟΥ ΑΛΚΙ ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ)

νηση, σὲ μιὰ βράση γιορτινὴ. Τὰ μπακάλικά, τὸ καφενεῖο, γεμάτα. Σὰ μελισσολόγι βούτζε τὸ καφενεῖο τώρα. Ὁ λαὸς μαζεμένος γύρω στοὺς προύχοντες ἄκουγε γιὰ τὰ ζητήματα τῆς «Χώρας», ὅπως ἔλεγαν τὸ χωριὸ τους, καὶ δειλά δειλά ἐπαιρνε θάρρος κανένας ἀπὸ τὸ λαό, σὰν τὸν παλιὸ ὁμηρικὸ Θεοσίτη, νὰ πῆ τὸ «λογόπλο τ'»— ποὺ θὰ πῆ τὸν ταπεινὸ του λόγο—ποὺ πολλὲς φορὲς ζεμάτιζε κέ-καίγε σὰν τὸν φλογισμένο δαυλὸ τοῦ Κανάρη.

Καὶ τότες ἐβλεπες τὸν παλιὸ σκηπτοῦχο—τὸν ἄρχοντα, τὸν Μπάρμπα Φώτη, μὲ τὴ σοβαρὴ του βλεμματιά, ποὺ τὴν ἤσκιανε τὸ παχὺ σγουρὸ φρύδι του νάγριοκυτάζει καὶ νὰ λέγει, τὸ λόγο του: —«Σώπα σύ, ποὺ τὸ βρήκες νὰ μιᾶς καὶ σύ!»

Καὶ ὁ λαὸς στὸ πρόσωπο τοῦ φτωχολεντζιπέρη, τοῦ ζευγολάτη μὲ τὸ ἀύλακωμένο πρόσωπο, μὲ τὸ κεφάλι σύρριζα ξυρισμένο, συμμάζεψε τὸ «μένος» του καὶ κατάπινε τὴ γλώσσα του κι' ἀποτραβιοῦνταν.

Τέτοια ὥρα εἴταν μέσα στὸ καφενεῖο, ποὺ οἱ προύχοντες μὲ τὸ λαὸ ἀντάμα συζητοῦσαν, θυμῶναν καὶ σκέφτονταν γιὰ τὰ προβλήματα τῆς χώρας, ὅταν μιὰ ἀναπάντεχη ταραχὴ ἔφτασε μέσα, ποὺ ἐρχότανε ἀπὸ τὴ πλατεῖα τοῦ χωριοῦ.

Ὁ λαὸς δειλιασμένος, χλωμισμένος ἔτρεχε νὰ σωθῆ. Οἱ γυναῖκες τσιρίζοντας καλοῦσαν τοὺς ἄντρες: —Κωστή μπρέεεε. —Ἄνεστῶ μπρέεε! ὄνόματα μὲ τσιριές καὶ κλάμματα. Ὁ καθένας κύτταζε νὰ σωθῆ, νὰ γλυτώσει ἀπὸ τὰ ἀναπάντεχο κακό. Ὑστερνοὶ πῆραν εἶδηση οἱ προύχοντες μέσα στὸ καφενεῖο, ὅταν ζωστήκαν ἀπὸ παντοῦ ἀπὸ τὴν ἀρματωμένη ὡς τὰ δόντια κλεφτουργιά. Κάτι μορφὲς φοβερὲς μὲ γένειά, μὲ μαλλιά χυτὰ κι' ἄπλυτα κάτω ἀπὸ τὶς μούκες, μὲ τσαπράζια σταυρωτὰ στὸ στήθος, μὲ μαχαίρια στὸ ζουνάρι, μὲ σπαθιά ἀπὸ τὴ ζώνη καὶ μὲ τὰ κοντὰ ντουφέκια στὰ χέρια.

Ἦρθαν μέρα παραμονὴ Πασκαλιάς, νὰ πατήσουν τὴ χώρα, νάρπάξουν ὅ,τι μποροῦν, νὰ σφάξουν ἂν εἶναι βολετὸ καὶ νὰ χύσουν τὸ πένθος στὸ εὐτυχισμένο χωριὸ ἢ νὰ εἰσπράξουν τὸ χρῆμα τοῦ λαοῦ καὶ τὸν ἴδρωτα.

Κι ὁποῖος ὅπου πρόφτασε τράβηξε νὰ κρυφτῆ. Τὴν ὥρα τούτη ὁ Παπαβασίλης, ὁ δράκος τοῦ χωριοῦ, ὅπως τὸν ἔλεγαν, στὸ σπίτι του σύχαζε ἀπὸ τὴ κούραση τῆς βδομάδας ὄλης, γιὰ νὰ μπορέσει ξεκούραστος πάλι, νὰ πῆ μεγαλόφωνα τὰ τροπάρια τῆς Πασκαλιάς. Ἡ παπαδιά μὲ τὶς κόρες τῆς μέσα στὴ μεγάλη ἀύλῃ τοίμαζαν τὰ πουλκερικά καὶ δούλευαν τὰ τσουρέκια, ποὺ φούρνιζαν στὸν ἀναμμένο φούρνο τους.

Ὅταν ἔφτασε ξαφνικά τὸ μήνυμα: «Πλάκωσαν κλέφδες», σηκώθηκε ὁ Παπαβασίλης κι' ἀρπάζοντας τὸ μακρὸ τουφέκι του, τὸ στολισμένον μὲ συντέφι κι' ἀσήμι, δίχως καλιμαῦχι στὸ κεφάλι, μὲ τὰ μαλλιά ξέπλεγα καὶ τὰ γένεια ἄταχτα.

—Ποῦ μωρὲ ποῦ; ρώτησε ἀγριεμένος.

Ἡ ψυχὴ του λαχταροῦσε ταραχές καὶ τουφεκιές. Καὶ πρὶν ἀκούσει καλὰ ποῦ, δρασκέλισε τὸ φράχτη τοῦ σπιτιοῦ του, ἔτρεξε μὲ τάντεριά του ἀνεμισμένα στὸ γειτονικὸ σπίτι, πήδηξε τὸ δεῦτερο φράχτη καὶ τινάχθηκε στὸ δρόμο, ἕνα χωριάτικο στενόδρομο γιομάτο λάσπη ἀκόμα ἀπὸ τὶς βροχές.

Δὲν πέρασαν πέντε λεπτὰ κι' εἶταν πιά φτασμένος στὴν πλατεῖα, ὅπου ὁ λαὸς συναγμένος, χλωμὸς καὶ βουβὸς ἀπὸ τὸ κακὸ, ἔμενε ἀποσβολωμένος.

—Τὶ τρέχ' μπρὲ παιδιά; ρώτησε ὁ παπᾶς. Τὶ τρέχ';

—Τὶ νὰ τρέχ'. Νὰ κύττα. Μᾶς ἔπκασι χάλ'.

Τὴν ὥρα αὐτὴ στὸ βάθος τοῦ μεγάλου δρόμου, ποῦ γύριζε καὶ ξετυλιγότανε σὰν κορδέλλα πλατεῖα, σὰν ἕνα σῶμα προχωροῦσε μιὰ τσοῦρμα ἀνθρώποι. Εἶταν οἱ κλέφτες ποῦ ἔσερναν μαζί τους διαλέγοντας τοὺς δύο πιὸ τσορπατζήδες τοῦ χωριοῦ τὸν Ἀναστάσ' τὸ Φωτεινὸ καὶ τὸν Καλούδ' τὸν Πάτε. Τοὺς πηγαιναν στὰ φοβερά τους λημέρια, μέσα στ' ἀπάτητα βουνὰ τῆς Στράντζας, ὅπου φώλιαζαν τ' ἀγρίμια καὶ τὰ ὄρνια ἔσχιζαν τὸν ἀέρα περήφανα, —καταχτητὲς τοῦ αἰθέρα.

Ὁ Παπαβασίλης μονόμιας ἔσυρε κατὰ τὸ παλιὸ βυζαντινὸ φρούριο, σὰν τ' ἀγριοθεριὸ ποῦ ρίχνεται καὶ σαλτέρνει ἀγριεμένο.

Πίσω του ἔτρεξε καὶ ὁ λαὸς, παιδιά, ἄντροι, γυναῖκες. Μιὰ σιωπὴ βαστοῦσε ἔτσι, ποῦ ἀνεβαίνοντας τὸ μονοπάτι, ὁ ἕνας ἀπὸ τὸν ἄλλο λαχάνιασμένοι, ἔβλεπαν τὸν παπᾶ ἄγριον νὰ πηδᾷ, νὰ τρέχει, νὰ γλυστᾷ, νὰ σκαρφαλώνει γρήγορος.

Ὅταν πιά ὁ Παπαβασίλης ἔφτασε μέσα στὰ χορταριασμένα ἐρείπια, στὰ βυζαντινὰ βουβὰ κάστρα, μὲ τὶς πολεμίστρες, ἀγνάντεψε μακρὰ βάζοντας τὸ χέρι στὰ φρύδια.

Κι' εἶδε τὴ λυπητερὴ συνοδεία νὰ στριφογυρίζει τὸ δρόμο, ποῦ κόβοντας τὸν καλέ, ἔμπαινε στὸν κάμπο πρὸς τὰ σύνορα. Τὰ μάτια του ἄστραψαν, ἡ μαιτιά του ἀγρίεψε. Τὰ μαλλιά του σκόρπισαν μὲ τὴν ἀλαφριά πνοὴ τοῦ Ἀπριλιᾶτικου ζέφυρου, ποῦ ἔφτανε ἀπὸ τὴ Μαύρη Θάλασσα. Πλάγιασε τὸ κορμὶ του τώρα πάνω σὲ μιὰ παλιὰ πολεμίστρα καὶ ἄπλωσε τὸ βαριὸ τουφέκι του. Μακρὰ ἔβλεπε σὰ μυρμήγκια

νά προχωρᾶ ἢ πένθιμη συνοδεία. Δὲ μπορούσε νὰ ξεχωρίσει τοὺς προυχόντους τοῦ χωριοῦ.

—Θὰ τραβήξω, μονολόγησε. Καὶ σκοπεύοντας τράβηξε τὴ σκανδάλη.

Ἔνας τρομερὸς ἀχὸς γέμισε τὸν καλέ, σὰν νὰ ρίχτηκαν κανόνια. Ἀντήχησε ἡ βοή τοῦ τουφεκιοῦ τρομερῆ στέλνοντας τὸ μήνυμα τοῦ θανάτου κι' ἡ σφαῖρα σφύριξε δυνατὰ σχίζοντας τὸν ἀγέρα ἀπὸ ψηλά.

Ἄδύναμος, ἀνίκανος ὁ Παπαβασίλης νὰ σταματήσει τοὺς κλέφτες, νὰ λυτρώσει—μέρα' χρονικιά—τοὺς προυχόντους, ποὺ σέρνονταν στὸν ξενητεμὸ καὶ τίς κακουχίες καὶ τὰ βάσανα καὶ τοὺς κίνδυνους, ἔμεινε πολλὴ ὥρα βουβός. Μὲ τὰ μάτια του δακρυσμένα, γιατί δὲ μπορούσε νὰ σταματήσει τὴν αἰχμαλωσιὰ τῶν προυχόντων, ἀποτραβήχτηκε νὰ κατεβῆ τὰ σκαλοπάτια καὶ τὰ μονοπάτια τοῦ καλέ. γιὰ νὰ κατέβει στὸ χωριὸ του, ποὺ πενθοῦσε καὶ ἓνα κλάμα γενικό χυνότανε, ὅπως μιὰ φορὰ μὲ τὸ χαμὸ τοῦ Ἐχτορα μέσα στὴν πολιτεία τοῦ καλοῦ Πριάμου.

Τί Πασχαλιά ξημέρωνε! Τί πίκρα, τί πένθος ὑψωνότανε μέσα στὴ χώρα, τὴ γλυκειὰ αὐτὴ ὥρα τῆς χρονιάς! Ἔνα μοιρολόγι ἀπλῶθηκε παντοῦ. Ὁ κάμπος ἀντήχησε λυπητερά.

Κεῖνη τὴ βραδυὰ δὲν ἀνέστησε τὸν Χριστὸ ὁ Παπαβασίλης. Μόνο βουβοὶ ὄλοι, μὲ τὸ κλάμα στὰ μάτια, τὰ δάκρυα στὰ μάγουλα καὶ στὸ στόμα τὴν πίκρα, ἔψαλαν ὄλοι ταρακλήση γιὰ τὸ λυτρωμὸ τῶν χαμένων τους ἀνθρώπων. «Ἀπὸ τῶν πολλῶν μου ἀμαρτιῶν ἀσθενεῖ τὸ σῶμα, ἀσθενεῖ μου καὶ ἡ ψυχὴ...» καὶ μὲ τὸ μακρόσυρτο «Κύριε ἐλέησον». Καὶ μαζεύοντας τὰ λύτρα—ὄλοι μικροὶ καὶ μεγάλοι δίνοντας ὅ,τι εἶχαν χρυσαφικό—ἔστειλαν τὸν Παπαβασίλη τὴν ἄλλη μέρα Πασκαλιά, νὰ βρῆ τὰ λιμέρια, ποὺ θὰ τὸν πρόσμενε ἡ κλεφτουργιά.

Ἔτσι ἡ Ἀνάσταση ἔμεινε πίσω καὶ διαβάστηκε τὴν τρίτη μέρα, ἡμέρα τ' Ἀη—Γιώργη μαζί μὲ τοὺς προυχόντους λαμπρῆ.

Κι' ὁ Παπαβασίλης χαρούμενος πιά γιὰ τὸ γυρισμὸ τους, ἔγραψε παίρνοντας τὸ προσευχητάριό του.

«Σήμερα 23 τοῦ Ἀπρίλη σωτηρίου ἔτους 1889 ἡμέρα Πασκαλιάς μᾶς πῆραν οἱ κλέφδες τὸν κύρ Ἀναστάς τὸ Φωτεινὸ καὶ τὸν κύρ Καλοῦδ' τὸν Πάτε καὶ μεῖς ἀπὸ πίκρα δὲν ἔκαναμ' Πάσκα, μόν' μαζεύοντας τὰ χρυσαφικά μας, πῆγα κι' ἀντάμωσα τοὺς κλέφδες νὰ σώσω τοὺς ἀνθρώπους μας. Τὴν Ἀνάσταση τὴν κάμαμε ἀνήμερα τῆ Ἀγιεώργη, πὲ τὸ γυρισμὸ μου μαζί μὲ τοὺς τζορμπατζῆδες μας καὶ τὸ σημειῶνω ἐγὼ ὁ Παπαβασίλης ἐν Χριστῷ ἱερέας τοῦ Σκούπελου».